

Plukovník Ing. Josef Fučík

NOVÉ OBZORY ZBROJNÍHO TRHU

Četnost konferencí a seminářů o konverzi zbrojního průmyslu by měla napovídat tomu, že nastává definitivní soumrak zbrojní velkovýroby a obchodu se zbraněmi. Tento závěr lze dnes s jistými výhradami vyslovit především o zemích bývalého sovětského bloku, kde byla zbrojní výroba decimována náhlou ztrátou odbytu po rozpadu Varšavské smlouvy.

V ostatním světě připomíná zatím konverze spíše odtučňovací kúru organismu, nezdravě zbytnělého blahobytnými léty studené války a zbrojní konfrontace. Nic nenasevňuje tomu, že byl zahájen onen vytoužený masový přechod k civilní výrobě.

O skutečném stavu věcí napovídá pohled na výsledky roku 1991, ohlášené záměry výrobců a zákazníků na letošní rok i na programy s dlouhodobější perspektivou. Uplynulé období vykazuje úbytek zbrojních obchodů v Evropě, doprovázený omezováním některých výrobních a potíží řady firem. To však není pro současný vývoj rozhodující. Kromě zmíněného obecného odtučnění, které je vždy organismu ku prospěchu, je to známka nevyhnutelných změn struktury a teritoriálních přesunů výroby a odbytu při orientaci na perspektivní zbrojní trhy. Jedním z ukazatelů tohoto vývoje jsou ohlášené zbrojní výstavy a veletrhy na rok 1992. Z nedávno zveřejněného katalogu se lze přesvědčit o jejich mimořádném rozsahu i důrazu na některé mimoevropské regiony. Celkem je pro letošní rok registrováno 101 akcí tohoto druhu, což svědčí o pokračujícím zájmu o vojenskou techniku v mnoha oblastech světa.

Hledáme-li příčinu tohoto vývoje, nelze přehlédnout vliv války v oblasti Perského zálivu. Je ironií, že mír zde přinesl zároveň mohutný impuls v honičce za zbraněmi. Mnoha státům a jejich armádám byla předvedena technika, kterou chtějí získat do své výzbroje. Generální štáby na základě vyhodnocení zkušeností z této války hlasitě poukazují na slabiny vlastní obrany. Analytici se předstihují v argumentech o nezbytnosti přezbrojení a zavedení nových účinných prostředků proti ohrožení všeho druhu.

V uplynulém období zůstaly i nadále největším zbrojním trhem USA, které ročně vydávají na nákup vojenské techniky téměř 250 mld. US \$. Za nimi zůstává "zbytek" NATO. V budoucnu i zde však bude situace poznamenána ohlášenými sníženími vojenských rozpočtů, které se zbrojní akvizice citelně dotknou. Pozornost výrobců se proto začíná stále výrazněji orientovat na jiná teritoria se stabilnější perspektivou odbytu.

Za oblast tzv. okamžitého trhu je dnes označován Střední východ. V odborných kruzích panuje názor, že pro 90. léta zůstane Střední východ největším trhem, bez ohledu na to, zda bude či nebude dosaženo nějaké úrovně kontrolního systému prodeje zbraní. Dominantními dodavateli do této oblasti jsou dnes výrobci z USA při rostoucím tlaku francouzských a britských dodavatelů.

Podíl USA je dán především prodejem zbraní Saudské Arábii. V roce 1991 dodaly do této země vojenský materiál asi za 14,5 mld. US \$, což představuje 80 procent jejich vývozu do zemí třetího světa. Mezitím Saudská Arábie sdělila svůj záměr nakoupit v USA vojenský materiál asi za 21 mld. US \$. Pokud by se podařilo tento obchod uskutečnit, stal by se jedním

z největších v historii. Jeho realizace však naráží na odpor v Kongresu, který zatím schválil další vývoz jen za 7 mld. US \$.

V rámci takto uzavřených kontraktů nakupuje Saudská Arábie 465 tanků M1A2 Abrams se zahájením dodávek v roce 1993, při současném zájmu o dalších 235 kusů, 200 bojových vozidel pěchoty Bradley při zájmu o 250 dalších, protitankové řízené střely TOW, obrněné transportéry a jiné pozemní prostředky. Americké firmy McDonnell Douglas a General Dynamics ohlásily saudský zájem o nákup 72 stíhačů F-15 H a E s možností jeho rozšíření na 120 letounů. Neméně masivní budou dodávky bojových vrtulníků AH-64, Textron 406, UH-60 A/L a další.

Po maximálním nákupu v roce 1991 ohlásila Saudská Arábie pro tento rok jeho zpomalení. Důvodem je nezbytnost přípravy nové akviziční strategie vzhledem k podstatnému rozšíření svých ozbrojených sil. Plánuje téměř ztrojnásobení své pravidelné pozemní armády (z 38 tisíc na 90 tisíc mužů) do roku 2000 a posílení námořnictva i letectva. Vyjadřuje přitom přednostní zájem o jejich vyzbrojení americkými prostředky, ale budou-li ze strany USA kladeny překážky, zároveň svou vůli nakupovat jinde.

Na tuto skutečnost čeká konkurence. V letectvu je případné americké embargo připravena nahradit nabídkou stíhačů Dassault Rafale nebo EFA Eurofighter. U tanků vidí svou potenciální příležitost také francouzská firma GIAT, která tak může kompenzovat ohlášené zpomalení nákupu tanků Leclerc francouzskou armádou, vzhledem ke krácení vojenského rozpočtu. Je snaha tyto tanky rovněž umístit do Spojených arabských emirátů, Kataru a Švédska. Stanovisko americké administrativy přitom není zdaleka jednoznačné. V USA je letošní rok rokem voleb a klima pro dodávky vojenského materiálu do středovýchodních zemí se citelně ochlazuje.

Ve stínu svého souseda nakupuje nemalé množství vojenské techniky i Kuvajt. Jde prakticky o kompletní vybavení ozbrojených sil, jejichž výzbroj vzala za své během války v oblasti Perského zálivu. I když Kuvajt má potíže s doplněním své armády (počet obyvatel v zemi klesl z předválečných asi 2,2 mil. na 800 tisíc), uzavřel mj. kontrakt v hodnotě 1,6 mld. US \$ na dodávky letounů F/A-180 Hornet. Prvních 40 kusů z USA je již na cestě, druhá dodávka v počtu 38 kusů je zatím ohrožena embargem. Do Kuvajtu směřují rovněž tanky M-84 z Jugoslávie na základě předválečného kontraktu, celkem 110 kusů této modernizované verze T-72. Vedle toho se o dodávky pro obnovu kuvajtských ozbrojených sil ucházejí i Francie a Velká Británie.

Obchody se hnuly i v Egyptě, který v současné době dodává vyřazovanou výzbroj sovětského původu do Malí a plánuje rozsáhlou obnovu svého letectva ve spolupráci s americkými firmami McDonnell Douglas a General Dynamics.

Sýrie dojednala velkou dodávku vojenské techniky z teritoria bývalého SSSR, svého tradičního dodavatele, na sklonku minulého roku. Jde především o stíhačí letouny MiG-29 a bombardovací stíhače SU-24. Velký tým bývalých sovětských vyjednávačů navštívil koncem roku 1991 rovněž Írán, kde se uskutečnily nebyvale rozsáhlé ukázky sovětské výzbroje. Mimoto Írán zakoupil 100 iráckých stíhačů sovětského původu, které přelétly do země během války v oblasti Perského zálivu.

Pozornost zbrojních producentů a vývozců se stále více upírá k perspektivnímu trhu v asijské a pacifické oblasti, kde ve velkém rozsahu nakupují především Singapur, Pakistan, Jižní Korea a Thajsko. Vojenské výdaje těchto zemí rostou tempem vyšším než 10 % ročně. Kromě dovozu se zde objevují i významní domácí výrobci.

K nim patří především Jižní Korea, která po období tuhého utajení nedávno poprvé předvedla svou zbrojní produkci firem Daewoo Heavy Industries a Hyundai. U nás jsou tyto výrobci známi především výrobky spotřebního charakteru. Z jejich zbrojního sortimentu lze uvést řadu obrněných vozidel K-1, tanky M68A1, bojová vozidla, námořní děla a pěchotní zbraně. Mnoho výrobků je vyráběno za licenční spolupráce s evropskými výrobci (Oerlikon, MAN aj.).

Neméně rychle se rozvíjí i jihokorejský letecký průmysl. Vznikl prakticky před 10 lety a nyní již hledá cestu na mezinárodní trh. Hlavním programem firmy Samsung Aerospace Industries je montáž amerických stíhacích letounů F-16.

I donedávna zdrženlivé Japonsko zvyšuje v současném období zbrojní výrobu. Významně posílilo vojenský výzkum a vývoj, jehož financování vzrostlo v minulém roce o více než 13 procent. Je to známka toho, že zbrojní výrobě přisuzuje budoucnost.

Nejvýznamnější zbrojní velmocí však v této oblasti zůstává Čínská lidová republika. Její význam nejen že výrazně překročil hranice této oblasti, ale dále se zvyšuje. Přes soustředěný tlak velmocí se Čína stala v uplynulém období největším dodavatelem zbraní do rozvojového světa. Po odpadnutí větší části vývozu ze zemí střední a východní Evropy rychle zaujala jejich ztracené pozice.

Varování USA před vývozem zbraní do Alžírsko, Sýrie a Pákistánu odrazila ČLR poukazem na vlastní americký vývoz na Střední východ. Deklarovala formálně svou ochotu zastavit tento vývoz ihned poté, co tak učiní i USA. Dnes jsou největšími položkami čínského vývozu řízené střely M-9 a M-11 do Sýrie a Pákistánu, stíhače F-7 do Pákistánu, dopravní letouny do Chile, letouny a vozidla do Srí Lanky atd.

Na závěr této nepříliš radostné konjunkturální zprávy uvedu, že navzdory všem politickým změnám ve světě zůstává pět stálých členů Rady bezpečnosti OSN (USA, Francie, býv. SSSR, V. Británie a Čína) zároveň stále pěti největšími vývozci zbraní. Organizace spojených národů sice usiluje o omezení zbrojních vývozů, ale dosud nebyla schopna vytvořit žádné zábrany. Dokonce připravovaný registr zbraní OSN, kde se má zaznamenávání prodeje vytvářet tlak na jeho snižování, bude dobrovolným cvičením závislým na ochotě členských států poskytnout k tomu nezbytné a hlavně úplné podklady. A tak přetrvává stav, v němž každý pokus o kontrolu prodeje zbraní do krizových oblastí, zejména na Střední východ, považují západní analytici zatím za neúspěšný.

Výroba a vývoz konvenčních zbraní prostě zůstává stále významným faktorem světového politického a ekonomického vývoje. Výrazně omezit je může jen všestranná zdrženlivost a systém záruk, na kterém se dohodnou všechny zainteresované státy.

Plukovník gšt. Spolkových ozbrojených sil SRN André Gubernatis

OBČAN STÁTU VE STEJNOKROJI

Autor článku je náčelníkem jednoho z oddělení vnitřního vedení ozbrojených sil SRN (Fü S I 4). Vojenskými rozhledy zveřejněný příspěvek plk. gšt. A. Gubernatis přednesl jako přednášku u příležitosti návštěvy náčelníka Generálního štábu Československé armády v Bonnu dne 5. listopadu 1991.

Téma "Občan státu ve stejnokroji - aspekty velení a výcviku v armádě doplňované na základě všeobecné branné povinnosti" má: